

100 éves a füzesgyarmati Unitárius Templom

Településünkön a Széchenyi és az Ady utca sarkán szép kis fehér templom hívta fel magára a figyelmet szépen rendezett környezetével kertjében három emlékművel (a honfoglalás emlékére 1996-ban, az 1848/49-es szabadságharc emlékére 1999-ben és az 1956-os forradalom emlékére 2001-ben állította az egyházközség). Július 27-én, vasárnap délelőtt 11 órakor, az immár hagyományossá vált alföldi unitárius búcsú keretében ünnepelte unitárius vallásközösségünk a 100 éves évfordulót, felemelő rendezvényre hívta és várva minden érdeklődőt. Az ünnepi istentiszteleten Rázmány Csaba, a magyarországi Unitárius Egyház, a világ unitáriusainak, az erdélyi után, a második püspöke prédikált, aki egy 22 éves fiatal egyetemistát is megkeresztelt. Egy hittanos konfirmációjának, vallástételének is szemtanúi lehetünk. Hegyesi Barbara e sorok írója előtt tett hitéről bizonyosságot. Tódor Albert, az erdélyi, Arany János szülővárosának, Nagyszalontának polgármestere segédkezett egy emléktábla leleplezésében, amit a 100. évfordulóra avattunk. Versekkel, énekekkel idéztük meg a templomépítő elődök emlékét és a 100 év alatt hűséggel kitartó híveinket. Sok más egyházi és világi meghívottat vártunk e nagyszerű alkalomra.

Egy ilyen ünnepkor jó tudni, hogy mit is idéztünk meg, mert a történelem mindig kegyes tanítómesterünk lehet. Az elmúlt év júliusa végén ünnepeltük az egyházközösségünk megalakulásának 100. évfordulóját nagyszabású, nagy visszhangot kiváltó rendezvényen. Ez a 150 lélekkel megalakult közösség (egy papválasztási vita után szakadtak ki a református közösségből és fogadták el az unitárius hitelveket) a következő évben már fel is épített, egyelőre még tornya nélkül az unitárius Siont, istenházát. De hallgattuk a továbbiakban a falu (most városkánk) nagy szülöttének, Gálffy Kálmánnak (aki az erdélyi Korondról jött ide kántor-tanítónak és a közösség kulturális mindenese volt) a krónikás feljegyzését: „Mióta egyházközösségünk Füzesgyarmaton megalakult, azóta egy nád-fődeles kis házikóban tartottuk istentiszteleteinket. A hívek szívében visszhangra találtak az unitárius hit egyszerű igéi. Lelkük teljesen meg volt nyugodva. De vágyódtak egy, az Isten dicsőségéhez méltó hajlék után. Nem azért, hogy szebb házban imádhassák az Urat, hanem, hogy az unitárius erények, a világosság, a szabadság és az egy személyű Isten tisztelete a nagy magyar Alföldön is állandó, az idő viharával is dacolni tudó templomban hirdettessenek. A feljegyzésekből tudjuk, hogy az áttértek többsége a tehetős (egyik-másikuk több

száz holdas gazda!) földbirtokosok közül kerültek ki. Ennek megfelelően is próbáltak választott egyházuk gondjai-bajai mellé állani. Szólt újra a krónikás: „1903 tavaszán, mikor a mezők szárnyas dalosainak föl-fölcsendülő harmóniája az emberi kebelben újabb és vidámabb érzelmeket keltett, s az öreg föld is megvénült ruhája helyett újabbat öltött, akkor a természet műveinek gyönyörei tette szólították híveinket is, hogy a mindenséget ily szép renddel fenntartó láthatatlan erőről, az Istenről emlékezzenek. Egyszerre a természet ilyenek megújulásával, megújulásával fogtunk neki a szent munkának, a templomunk építésének 1903. június 24-én. Oh, mily szép volt nézni az Úr házának növekedését, mely napról-napra szebb, istenibb lett, míg végre 1903. november 5-re elkészülvén, egyházközségünk megbízottai átvették. Tervezője Borsothy Géza magánmérnök úr szívességéből készítette a tervet, sőt még az építkezés kezdetétől az épület átvételéig tartó felügyeletet is megígérte, mit nagy lelkének sugallata szerint teljesített is... A templom felépítését ifj. Szrenkányi Pál mezőberényi építész vállalta és építette fel 4250 koronáért...” A templom építéséhez nagyon sokan járultak hozzá. Az áttértek közül 75 egyháztagnévét őrzi a krónika. Sajnos soknak utóda hűtlen lett az elődökhöz és nem gyakorolja vallását, sehova nem tartozik. Az unitáriusokon kívül 3 más vallású is segített, de unitáriusságunk is kivette részét az adakozásból az erdélyi Homoródmástól Vargyásig és a külföldi, nyugati hittestvéreinkig. A felszentelés november 8-án volt.

Ferenc József nagynevű püspökünk így üzent erre az alkalomra: „Az Úr örökjék templomotok felett. Valahányszor oda beléptek, találjon ott lelketek békét, nyugalmat és örömet... S a hitkülönbség, mely titeket külön templom építésére indított, soha ne szolgáljon akadályul a felebaráti, a testvéri szeretet gyakorlásában.” Józán Miklós esperes, aki a felszentelést végezte, így fogalmazott: „Állj azért és világolj soká, örökké tiszta erkölcs öre, te kedves kis templom! Állj és világolj, mint világítótorony az élet zajló tengerének partján. Nyújts vigaszt és jóreménységet még a hajótörötteknek is. Tündököljenek feletted tiszta fényben, mint őrző angyalaink, a hit és erkölcs vezér-csillagai.” 1911-ben épült a torony a templomhoz.

Önálló lelkésze lett a gyülekezetnek és elkészültek a harangok is. Átvészelt két világháborút a templom, de a kommunizmus évtizedei alatt vált olyan romossá, mintha háború pusztította volna. A jó gazda hívek elüldözése, az itt maradottak megfélemlítése miatt haldokolt a gyülekezet és templo-

mát sem tudta megóvni az idő enyészétől. E sorok írójának a tavaly megjelent könyvecskéjében olvashattuk: „A templomot sűrű bozót vette körül, a lombtalan csupasz fáktól sem lehetett látni a falakat. (Februárban érkezett ide a mostani lelkészcsalád!) Az elvadult orgona-, fagyal-, és akácbokrok bekandikáltak az ablakon. A vakolat a tégláig le volt folyva a falakról, a bádogtető rozsdás és fakó. Az egész úgy nézett ki, mint egy háborús mentő.” Ebből próbáltunk istenházát varázsolni. Éveken át javígtattuk, most is azt tesszük saját magunk erejéből, mert nem segít rajtunk a Jó Istenen kívül más.

Háborúban elesett hőseinknek már 1990-ben emléktáblát avattunk, amikor még itt voltak a hó-

dító „felszabadítók”; s amikor apáink, fiaink, fiútestvéreink még hivatalosan fasiszták voltak.

1993-ban a 90 éves évfordulóra is avattunk egy emléktáblát, aztán megerősödve hitünkben, magyar öntudatunkban, nagy ünnepek keretében elkészítettük és felavattuk a templom mellett levő, már említett emlékműveket. A templombelsőt is újítottuk, a padokat újra festettük. Nemzeti- és egyházzászlót avattunk. Emléktábla készült a lelkészek neveivel, megalakulásunk 100. évfordulójára és az első született unitárius hívünk emlékére. Ez az istenháza várta az emlékezőket ünnepelni július 27-én.

Balácsi László

Emlékezzetek meg a Ti előljáróitoktól

A Magyarországi Unitárius Egyház Zsinata megszorodott szívvel tudatja, hogy Pünkösöd vasárnapjának reggelén (03. 06.08) életének 85-ik évében, rövid szenvedés után elhunyt id. Bencze Márton a Magyarországi Unitárius Egyház nyugalmazott püspöke.

A gyászszertartás és az ökumenikus búcsúztató 2003. június. 27-én, pénteken 10 órakor volt a Bartók Béla Unitárius Egyházközség templomában (1092. Budapest, Hőgyes Endre u. 3.), melyen a szószéki szolgálatot, valamint a Magyarországi Unitárius Egyház nevében a búcsúztatót Rázmány Csaba püspök tartotta, ezt követően az Egyház világi Vezetése nevében Mikó István búcsúzott az elhunytól, amit ökumenikus búcsúszertartás követett.

A romai katolikus Egyház nevében Dr. Beer Miklós váci megyéspüspök, a Magyarországi Református Egyház nevében, Dr. Hegedűs Loránd nyugalmazott református püspök, a Magyarországi Evangélikus Egyház nevében, Szirmai Zoltán evangélikus esperes, a MAZSIHISZ nevében, Dr. Schwetzer József nyugalmazott országos főrabbi mondtak búcsúbeszédet. Ezt követően

az elhunyt urnáját, díszkísérettel, egyházunk palástos lelkészeinek sorfala között 13.15-kor, az Óbudai temetőben kísértük utolsó útjára.

Itt a sírnál a gyászszertartást Dr. Szabó Árpád Erdélyi unitárius püspök, az énekvezéri teendőket pedig, Vadady Attila és Bácskai Ágnes énekvezérek végezték.

Id. Bencze Márton nyugalmazott püspök, 1919. február, 22-én született Homoród-keményfalván (Erdély). A székelykeresztúti Unitárius Gimnáziumban tett sikeres érettségi után, Kolozsváron végzi el a teológiai Akadémiát 1943-ban.

Ugyanez év júliusában kinevezést nyer a Hőgyes Endre utcai Missziós-házba, mint segédlelkész, ahol élete végéig, mint, Budapest és környéke, valamint a diákokthoz vezető lelkésze tevékenykedik.

1991-94. között püspök-helyettes, majd az 1994-ben a Pestszentlőrincen megtartott Zsinat lelkiismeretes munkája elismerése képen püspökké választja, mely tisztséget 2001-ig nyugdíjbavonulásáig töltötte be.

*Emléke szívünkben
örökké élni fog!*

Temetési beszéd, id. Bencze Márton unitárius püspök felett!

Textus: Galata 5, 13.

A földön mindennek hívatása van. A virágnak, hogy nyíljon, a földnek, hogy teremjen, a fának, hogy gyümölcsöt hozzon, az embernek, hogy gondolataival és magasztos eszméivel, beilleszkedjen az erkölcsi világrendbe, melynek végs célja nem lehet más, mint a tökéletes élet. Miképpen a lét milliónyi egyedének,

úgy az embernek is hívatása megélésére, Isten szabadságot biztosított, amit Pál apostol így fogalmazott meg: „testvéreim ti, szabadságra hívatatok”. Ezen csodálatos Isteni ajándék, a szabadság ajándékának félreértelmezéséből származott az emberiség rengeteg tragédiája, mint a vallásháborúk, a gályarabság,

a két rettenetes világégés, a Holokauszt, a szervezett bűnözés, az alkohol és kábítószer függőség, melyek mind mind megcsúfolói az emberi méltóságnak, és elhomályosítói a teremtmény arcán levő jézusi vonásoknak. A szabadság nem szabadosságot, nem gátlástalanságot jelent, hanem beilleszkedést az erkölcsi világrendbe, hogy az emberek szeretettel szolgáljanak egymásnak. Az orvosnak szabadsága van a gyógyítás elősegítésében, de csakis az orvostudomány jól meghatározott keretei között, a kutatók is kutathatják az Univerzum titkait, de csakis az emberiség felemelése és nem elpusztítása érdekében. A jól értelmezett szabadság nem más, mint egymás szolgálata, egység a sokféleségben, Istenorsága megvalósulása érdekében. Áldott a világban minden olyan ember, aki a szabadságot a fentiek szerint értelmezve, mindig arra törekedett, hogy magasztos tetteket vigyen végbe, de soha nem önmagáért, hanem kimondottan szeretteiért, miként a fáklya, mely magát megemészti, hogy másoknak világítson! És mivel véleményem szerint Id. Bencze Márton a Magyarországi Unitárius Egyház nyugalmazott püspöke, az elmondottak jegyében élte egész életét, helyesen értelmezve a szabadság eszményét, engedjétek meg, hogy mondanivalómat néhány példával támaszszara alá.

Józsué így vall: „Én és az én házam, az Úrnak szolgálunk”. Jézus a nagy tanító ezt így fogalmazta meg: „Az Úrnak lelke van én rajtam, mivelhogy felkent, hogy az evangéliumot hirdessem, elküldött, hogy meggyógyítsam a töredelmes szívűeket, a foglyoknak szabadulást, a vakok szemének megnyílását, hogy szabadon bocsássam a lesújtottakat, és hirdessem az Úrnak kedves esztendejét”. Egy másik helyen ezt mondja: „Az embernek fia nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem, hogy Ő szolgáljon másoknak. Petőfi a nagy lángelme, emberi hivatását így fogalmazta meg: „Legyek fa, melyen vilámlam fut keresztül, Vagy melyet szélvész csavar ki tővestül; Legyek kőszirt, mit a hegyről a völgybe, Eget földet rázó mennydörgés dönt le”. Ennél szerényebben fogalmaz Bölöni Farkas Sándor: „a sors engem szűk pályára tett, és kevéssel áldott meg, de adott nekem sok örömet is, hogy csekély mécsesem világánál, másoknak sötétségét eloszlassam”. Balázs Ferenc a fiatalon elhunyt lángelme, így fogalmazott: „Hiszek az ember méltóságában, ha magát a világcéllal azonosítja, akarata szabadságában. Az én életem célja, részt venni egy a cél felé törekvő egészben, megtenni mindent, ami lehetséges, hogy az én csekély hozzájárulásom, a végcél megvalósulását elősegítse „. És végül még egy nagyszerű gondolat! Sütő András kortárs író szülőfalujának temetőjében, Pusztakamaráson, egy síron ezt olvashatjuk: „a fáklya magát emészti meg, hogy másnak szolgáljon „. Ezen egyszerűen megfogalmazott életfilozófiák, nagyszerűen illenek id. Bencze Márton elhalt püspökünk életére, mert csak addig lehet az embernek igazán értékes élete,

míg Istenben és Istennel él. A hivatal melyet vállalunk, a munka melyet egy életen át, végzünk, a kötelesség melyet teljesítünk, az áldozat melyet naponta hozunk, a család a haza, a nemzet a társadalom, az egyház és a vallás oltárán, mind mind egyfajta szolgálat Istennek, aminek eredménye képen minden ember a kicsitől a nagyig az Úrnak éli életét, aki csak egy parányit is tesz Istenországá megvalósulása érdekében.

Mindezek ismeretében szomorúan kell, rájöjjünk arra, hogy mi emberek csak akkor ismerjük meg embertársunkat igazán, amikor a ravatalra kerül, amikor először dobban belénk a tudat, hogy többé nem fogjuk őt látni. Igazán megismerni valakit, csakis a halálban lehet. Amíg velünk van, amíg vele együtt éljük mindennapjainkat, olyannak látjuk embertársunkat, mint amilyen abban a pillanatban. A halál és az eltávozás szomorú pillanataiban, pedig olyanok, mint amilyen Ő a maga valóságában, mint amilyen lényegében. Mindez azért van, mert a halál nem más, mint egy ablak, melyen át könnyes szemünk az örökkévalóságba tekint. Az örökkévalóságba tekinteni pedig annyit jelent, hogy ha csak egy pillanatra is de mindenképpen szembe kerülünk Gond viselő Istenünkkel szerető édes Atyánkkal. Ez az a pillanat, amikor a maga valóságában mérjük fel embertársunk igazi életét, annak értékét és lényegét. Ilyenformán elmondhatjuk, hogy id. Bencze Márton életét, e gyászos szomorú ravatalig fel sem mértük, nem is kategorizáltuk, mert nem volt rá szükségünk, mert naponta láttuk, mert naponta beszélünk vele, mert naponta hallottuk jóságos és szeretetteljes szavait, mert naponta láttuk áldásos munkáját, mert naponta éreztük kezének könnyeket letörölő, és simogató jóságát. De, most amikor örökre elnémult ajkán az ige, amikor elhalt férfias orgánuma, amikor elhalt ajkán a Zsoltár: Hozzád megyek Uram, hozzád közel, – Te benned bíztunk eleitől fogva, – Erős várunk nekünk az isten, – Hatalmas isten győzhetetlen várunk. Amikor már nem mondja többé, hogy én téged keresztellek, és nem mondja a konfirmálóknak, hogy hiszem, vallom egy az Isten, amikor nem mondja a házasulandóknak, hogy holtomiglan-holtodiglan, Isten engem úgy segéljen, vagy többé nem halljuk, halkan hívó szavát, hogy jer az úrnak asztalához, Jézus áldott serege, csak ezután jövünk rá, és tudjuk meg, hogy ki is volt számunkra id. Bencze Márton püspök, aki egész életét annak a nagyszerű Jézusi gondolatnak jegyében élte, hogy „én vagyok a jó pásztor és a jó pásztor életét, adja a juhokért”.

Id. Bencze Márton ny. Püspök 1919. február. 22-én látta meg Isten fényes napját, Erdély egyik legszebb vidékén Homoródkeményfalván. Elemi iskoláit az otthoni unitárius elemi iskolában, középiskoláit és a sikeres érettségét a Székelykeresztúri Unitárius gimnáziumban végezte és tette le. 1939-ben iratkozott be a kolozs-

vári Unitárius Teológiai Akadémiára, melynek elvégzése után, Józán Miklós püspök kinevezte a Hőgyes Endre utcai Unitárius Misszióház segédlelkészévé, ami a Duna-Tiszaközi szórványt és a Budapest környéki községek, valamint a diákokthoz lelki gondozását jelentette. 1945 szeptemberében alapít családot, melynek gyümölcs négy áldott gyermek, és mára már hat unoka. 1991-ben főjegyzővé, majd 1994-ben a Magyarországi Unitárius Egyház Zsinata püspökké választja. Ezt a tisztséget hat éven át, nyugdíjazásáig töltötte be. Egész élete e templomhoz kötődik, ahol lelkésszé szentelik, és ahol gyermekeiket megkeresztelik. Itt konfirmálnak és házasodnak gyermekei, itt kereszteli, és konfirmálja mind a hat unokáját. Itt e szószékről imádkozik fiatalon elhalt szeretett menyé Franciska felett, és itt veszi magához az úri szent jegyeket, ami által mindig újabb erőt merített az élet nehézségeinek leküzdésére. Templomunk Pünkösdi nagy hiányzója maga Id. Bencze Márton nyugalmazott püspök volt, aki ez alkalommal már nem részesülhetett az úri szent vacsora jegyeiből, mert azon a napon, 4 óra 40 perckor visszaadta lelkét teremtőjének, életének 85-ik évében. Főtisztelendő Bencze Márton püspök úr, ki 58, küzdelmes éven át voltál, ez eklézsia prófétái lelkületű papja, ki mindez idő

BÚCSÚBESZÉD

Gyászoló család, gyászoló gyülekezet, gyászoló testvéreim!

Egyházunk világi vezetése nevében hajtom meg fejemet egyházunk volt püspökének hamvait tartalmazó urna előtt és próbálom szavakba önteni mindazt ami a végső búcsú során feltolul a búcsúztatóban.

Egy hosszú, egyházáért szinte mindhalálíg dolgozó ember életét összefoglalni egy rövid búcsúztató keretében meddő, szinte lehetetlen vállalkozás, ezért csak életének három stációját emelem ki, amelyek azonban életét és halálát meghatározták illetve jelképezték.

A kezdet: Orbán Balázst idézem:

„Abásfalván felül kis negyedóránnyira van a kis-Horrorod utolsó helysége: HomoródKeményszőlőfalva. E falu végén templomrom van, mely e század első felében bontatott le, s építetett újra a falu közt. A hagyomány szerint midőn az lerontatott 20 pián éppen 1000 esztendő volt”.

A falun felül az összeszoruló Horrorod völgyében egy büszke sziklaszár melyet Hollókőnek neveznek.

Néhány történeti hagyomány van e szirttel kapcsolatban mit felemlítetlenül nem hagyhatok”

Az író ezek után felemlíti a tatár időket és a falu hőseit és megmentőjét, egy Lakatos nevű embert és dédunokáját, Lakatos Jánost ki hősiessé küzdött a tatárok ellen.

„A Lakatos család ma is Keményszőlőfalva első családjai közé tartozik és hőstetteit büszkén regélik el. Így menti meg a feledékenységtől a néphagyomány a hősök emlékét, ekként száll szájról szájra tisztelt neve azoknak, kik a hazának szolgálva, kik embertársikat védve éltek, ekként halhatatlanítja a nép hőseit”.

Nomen est omen.

A szülőfalva aki a múltban a külső ellenséggel szembeállító Lakatosokat évszázadokon keresztül

alatt a leghűségesebben őrizted e szent sátor szövetség-ládáját, benne a valláserkölcsi élet örök értékű tízparancsolatával. Kinek soha haragosa nem volt, ki soha senkiről rosszat nem mondtál, ki mindig éles elmével, nagy tudással és felkészültséggel hirdetted, vasárnapról-vasárnapra, tiszta magyar nyelven e gyülekezetnek Isten igéjét, ki hat éven át felemelt fejjel és egyenes gerinccel vállaltad magadra egyházunk főpásztori teendőit, azzal a nagyszerű szellemiséggel, miszerint a jó pásztor életét adja a juhokért. Tudom, tudjuk, hogy nem volt könnyű pásztorlás e 85 év, de hiszem és hisszük, hogy gyönyörű volt. És mi híveid, munkatársaid és tisztelőid, azért vagyunk itt, hogy méltó módon vegyünk tőled végbúcsút, és mondjunk köszönetet azért az áldásos munkáért, melyet Unitárius Egyházunk felvirágoztatása, és Istenországa beteljesülése érdekében kifejtettél. Emléked szívünkben örökre megőriztük.

Adjon a Gondviselő isten portestednek csendes pihenést az édes anyaföld rögei között, szereteteidnek megnyugvást és vigasztalódást. Isten veled Isten velünk. Ámen.

Rázmány Csaba

megőrizte emlékezetében immáron emlékezni fog arra a kisfiúra, aki nagy csodálkozva hallgatta az ősi legendákat, majd vándorútra kelve Magyarország fővárosában unitárius püspökként szolgálta hazáját, egyházát és védte embertársait a lelkeket mérgező sorscsapásoktól.

A folytatás

Budapest, Hőgyes Endre utcai misszióház

A század első világháború követő szétszaggatás után a szülőföldről a megmaradt anyaországba átmenekültek élete, életkörülményei a megcsönkített ország sanyarú helyzetéhez mérten is még sanyarúbb volt.

A világválság kilátástalansága az igyekvő fiatalok számára talán még inkább szomorúbb jövőt vetített eléjük. És ekkor született meg a mentő gondolat: valamilyen otthont kell elsőnek biztosítani a tanulni vágyóknak, hogy szilárd talajt érezve talplik alatt megindulhassanak a tudomány várának az elfoglalására.

**Mikó István
főgondnok**